

Anti-pestprotocol

augustus 2023

Voorwoord

Voor u ligt ons pestprotocol. Dit protocol bevat richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag. Met dit pestprotocol wil de school duidelijkheid verschaffen over hoe er gehandeld wordt wanneer er gepest wordt.

Door het protocol te volgen willen wij de samenwerking tussen het schoolpersoneel, pester, gepeste, overige klasgenoten en ouders verkrijgen. Deze vorm van samenwerken wordt de vijfsporenaanpak genoemd (hierover meer in het pestprotocol). Daarbij worden gebeurtenissen die te maken hebben met de pestsituatie vastgelegd, zodat het verloop gevolgd kan worden. Hierdoor ontstaat helderheid voor alle partijen.

Bovengenoemde is erop gericht om onze leerlingen, ouders en het personeel op de hoogte te brengen, van wat de school doet om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te verkrijgen. Hierbij vinden wij het van groot belang om het vertrouwen te winnen van een ieder binnen het thema pesten. Wij willen alert zijn op pestgedrag en actie ondernemen, kinderen moeten leren om met elkaar om te gaan, als er gepest wordt volgen we de procedures van het protocol.

De acties die de school onderneemt zijn niet statisch. Het pestprotocol zal indien nodig door bijvoorbeeld nieuwe ontwikkelingen, aangepast worden.

Hoofdstuk 1: Pesten algemeen

1.1 Over pesten

Wij zien het voorkomen en tegengaan van pesten, ook online pesten, als onderdeel van onze pedagogische taak. Pesten gebeurt in de meeste gevallen buiten het zicht van de leraar en het gedrag is veelal niet eenduidig. De ongrijpbaarheid van het fenomeen maakt de aanpak soms ingewikkeld.

1.2 Definities en verschijningsvormen

Een definitie van pesten die vaak wordt gebruikt is die van Dan Olweus: 'Iemand wordt gepest wanneer hij of zij herhaaldelijk en langdurig wordt blootgesteld aan negatieve handelingen door één of meer personen'. Deze definitie wordt regelmatig door verscheidene bronnen aangevuld met de volgende criteria:

- o Er is sprake van een negatieve bedoeling.
- o De negatieve handelingen zijn structureel tegen dezelfde persoon gericht.
- o Er is sprake van machtsongelijkheid.

1.3 Niet verwarren met pesten: plagen en ruzie

Als buitenstaander kan het gedrag van leerlingen die elkaar plagen of ruzie hebben er hetzelfde uitzien als bij pesten. Van plagen is echter sprake wanneer het gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht is en wanneer de machtsongelijkheid niet duidelijk aanwezig is. De intentie is duidelijk negatiever in het geval van pesten. Als een leerling geplaagd wordt is er geen sprake van uitsluiting, maar is de intentie anders.

Bij ruzie is er sprake van een conflict dat meestal gaat over een situatie of zaak. Het conflict is een uitwisseling van argumenten op een emotionele (boze) manier. In de meeste gevallen wordt een ruzie gewoon bijgelegd. Er is nauwelijks sprake van machtsongelijkheid; beide personen voelen zich sterk genoeg om de confrontatie aan te gaan.

Hoofdstuk 2: Pesten op school

2.1 Pesten als groepsprobleem

Pesten lijkt iets tussen degene die pest en degene die gepest wordt, maar ontstaat in de context van een negatieve groepssfeer. Kinderen en jongeren zijn in hun proces naar volwassenheid op zoek naar grenzen. Die ruimte hebben ze nodig om te ontdekken waar maatschappelijke en persoonlijke grenzen liggen en hoe je daarmee omgaat. In elke groep zijn normen, waarden, regels en overtuigingen en ontstaat er een hiërarchie. In het geval van gezond groepsgedrag zal iemand met afwijkend gedrag terechtgewezen worden met de bedoeling om diegene bij de groep te houden. Wordt iemand bij afwijkend gedrag terechtgewezen met de bedoeling buiten de groep gezet te worden, zodat de band tussen de anderen sterker wordt, dan kan gesproken worden van een sociaal onveilige groep. Voor iedereen in de groep is het dan onveilig, niet alleen voor degene die gepest wordt. Degenen die pesten moeten hun positie zien te behouden en zij hebben daarvoor bevestiging nodig van groepsleden. Degenen die mee lachen of zich op de achtergrond houden zijn bang zelf mikpunt te worden van het pesten. De verschillende rollen liggen namelijk niet vast; wie in een andere groep gepest is kan zelf pestgedrag gaan vertonen om te voorkomen de zondebok te worden.

Normaal groepsgedrag kenmerkt zich door: het corrigeren van elkaar als iemand zich niet gedraagt volgens de groepsregels; bij het corrigeren de intentie te hebben om de groep bij elkaar te houden.

Onveilig groepsgedrag kenmerkt zich door: elkaar te corrigeren op groepsregels of normen die willekeurig zijn en die steeds weer ongunstig uitvallen voor het gedrag of het uiterlijk van een bepaalde klasgenoot; gedrag gericht op het vasthouden of versterken van de eigen positie in de hiërarchie; degenen die afwijken of zich niet kunnen verweren worden buiten de groep gezet.

2.2 De rol van de leraar

De leraar heeft een grote invloed op de sfeer in een groep en stuurt tussen ruimte geven voor grensverkendend gedrag en grenzen stellen om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Een groepsproces doorloopt een aantal fases. Leerlingen die net bij elkaar in de klas zitten kijken eerst de kat uit de boom en bepalen welke positie zij in kunnen nemen in de groep. Vervolgens wordt bij het innemen van de posities bepaald hoe er met elkaar omgegaan wordt en ontstaan (vaak onuitgesproken) regels. Dat kan gepaard gaan met botsingen in een onrustige sfeer. De leraar is onderdeel van de groep en leerlingen verwachten dat hij of zij een leidersrol op zich neemt. Doet hij of zij dit niet, dan zullen leerlingen deze rol op zich nemen en bepalen welke normen gelden in de groep. Door niet af te wachten tot de groep normen vaststelt, maar deze in een vroeg stadium samen met de groep te formuleren, heeft de leraar de regie en voorkomt hij of zij een onrustige sfeer.

We werken de eerste weken preventief aan het vormen van de groep aan de hand van de gouden weken. Er is de eerste weken extra aandacht voor de groepsvorming en de afspraken en regels in een groep. Met elkaar vormen ze het missie-statuut (The leader in me) van de groep.

Na een aantal weken wordt middels Groepsgegluk de groep in kaart gebracht en wordt zichtbaar hoe de kinderen in de groep staan en hoe de verhoudingen in de groep zijn.

Mochten er toch signalen zijn van pestgedrag dan is de rol van de leerkracht om dit op te pakken.

De leraar kan de volgende dingen doen om invloed te krijgen op pestgedrag:

- De leraar realiseert zich dat de leraar hoe dan ook de norm bepaalt, ook als deze niets doet, geen regels stelt en niet ingrijpt.
- Vanaf de eerste les neemt de leraar de leiderschapsrol in en stuurt in een vroeg stadium de groepsnormering.
- De leraar neemt signalen of klachten van leerlingen of ouders over pesten altijd serieus.
- Vermoedt de leraar een pestprobleem: dan laat deze betrokkenen weten wat gezien wordt, wat er gebeurt en biedt aan te willen helpen. De leraar houdt vinger aan de pols, maar grijpt niet direct in. De leraar geeft leerlingen de kans het zelf op te lossen, eventueel met aanwijzingen.
- De leraar maakt het leerlingen makkelijk met vragen over pesten bij de leraar te komen en verlaagt de drempel door duidelijk te zijn over hoe hij/zij hiermee omgaat.
- De leraar maakt leerlingen bewust van hun eigen invloed op de sfeer in de groep en stuurt daar ook op.

De leraar vervult een vertrouwensrol, zorgt voor een helikopterview en deelt de in de groep gemaakte afspraken met collega's. De leraar blijft in gesprek met collega's over observaties, gevoelens en incidenten en stemt onderling af welke interventies geschikt zijn binnen deze groep. Samen met collega's heeft de leraar de puzzelstukjes aan informatie over wat er speelt in een groep in handen.

Hoofdstuk 3: Preventieve maatregelen

3.1 Gouden weken

De eerste acht weken van het schooljaar ("Gouden weken") zijn vooral belangrijk voor het vormen van een goed pedagogisch klimaat. In de dagelijkse praktijk doen we door middel van allerlei groepsvormende spelletjes en activiteiten.

3.2 The Leader in Me

Een belangrijke pijler onder de schoolcultuur en het pedagogisch klimaat is de methode "The Leader in Me". Deze methode is gebaseerd op de 7 gewoonten van effectief leiderschap van Stephen Covey. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken.

De Amerikaan Sean Covey (zoon van Steven Covey) heeft speciaal voor het basisonderwijs de werkwijze 'The Leader in Me' ontwikkeld. Het uitgangspunt van The leader in Me is, dat je de invloed op je leven kunt vergroten door (zelf-)leiderschap te tonen, ook al is de wereld niet maakbaar. Het gaat erom leerlingen die gewoonten mee te geven die hen helpen zichzelf te ontwikkelen en de relaties met anderen te versterken.

We gebruiken hiervoor de zeven gewoonten van Stephen Covey:

1. Ik ben proactief (ik kan kiezen en neem mijn verantwoordelijkheid voor mijn keuzes)
2. Ik begin met het eind in gedachten (ik heb een doel voor ogen)
3. Ik doe belangrijke dingen eerst (eerst werken dan spelen)
4. Ik denk win-win (niet alleen ik, niet alleen jij, maar beter voor ons allebei)
5. Eerst begrijpen, dan begrepen worden (ik luister, vooral met mijn ogen en mijn hart, om jou te begrijpen)
6. Creëer synergie (samen kunnen we meer dan alleen)
7. Houd de zaag scherp (ik zorg goed voor mezelf)

Ter voorkoming van ruzies en pesten zijn met name de onderstaande gewoonten van belang:

Gewoonte 1: Wees proactief - Je maakt je eigen keuzes

Hoewel we niet kunnen bepalen wat er allemaal op ons afkomt, kunnen we wel kiezen hoe we daarmee omgaan. 'Wees proactief' gaat over de vraag: neemt een kind die keuzevrijheid ook serieus? Als iets fout dreigt te gaan, hoe kun je daar dan zelf iets aan doen in plaats van iemand anders de schuld te geven? Als leraar leren wij de kinderen initiatief te nemen en keuzes te maken. Door ze hun eigen verantwoordelijkheid en leiderschapstaken te geven, krijgen ze steeds meer regie over hun eigen leven.

Gewoonte 4: Denk win-win - Zoeken naar voordeel voor iedereen

Als er ruzie is, of een verschil van mening, dan moet de oplossing voor beide partijen goed zijn, anders gaat het niet werken. Deze gewoonte gaat over denken vanuit overvloed, samen succesvol zijn: welke oplossing werkt voor iedereen? Denk hierbij aan het voorkomen of oplossen van pestgedrag.

Gewoonte 5: Eerst begrijpen, dan begrepen worden - Luister voordat je praat

Als volwassenen zijn we nogal eens geneigd om bij leerling-problemen de oplossing direct te willen aandragen. We zijn immers volwassen en ervaren, hebben zaken zelf meegemaakt. Het effect is echter dat leerlingen reactief gedrag vertonen en geen eigenaar zijn van de oplossing, met als resultaat... geen (blijvend) resultaat. Daarbij moeten de leerlingen leren om empathisch te luisteren (wat hoor je, wat zie je, wat voel je?). Dit vergt veel training, maar is voor leerlingen (en volwassenen) ontzettend belangrijk voor goede relaties met anderen.

Gewoonte 6: Synergie - Samen is beter

Synergie draait om samenwerken. Het gaat hier niet alleen over de samenwerking in schoolverband. Het lijkt op win-win, maar win-win gaat over jouw manier van denken: welke oplossing is goed voor iedereen? Synergie gaat over hoe je samen tot de beste oplossing komt. Als we het standpunt van de ander echt proberen te begrijpen, en eigen standpunten los kunt laten, dan ontstaat er ruimte voor nieuwe – en betere! – oplossingen. We maken gebruik van elkaars kwaliteiten en proberen die te benutten. Iedereen is ergens goed in.

3.3 Weerbaarheidstraining

Vanaf groep 2 krijgen alle leerlingen krijgen ieder jaar een Rots en water training. Het doel van het Rots & Water programma is het vergroten van de communicatie- en sociale vaardigheden en welzijn bij kinderen en jongeren. Weerbaarheid en sociale vaardigheden, rots en water, worden in balans gepresenteerd en getraind. De leerlingen leren op een andere manier naar zichzelf, de ander en situaties te kijken. Rots & Water geeft hen handvatten om mentaal sterk te zijn en voor zichzelf en voor anderen op te komen. Maar ook om samen te spelen en te werken. Dit gebeurt op een andere manier dan in de klas. Namelijk door echt te ervaren en echt te doen! Een Rots & Watertraining schept een veilige omgeving waar kinderen met veel plezier en uitdaging kunnen leren over hun lichaam, hun gedrag, hun eigen kwaliteiten en die van anderen. Dit kunnen ze vervolgens inzetten in de dagelijkse praktijk.

3.4 Groepsgeluk

Met GroepsGeluk - systemisch werken in de klas - wordt de dynamiek van de groep zichtbaar gemaakt middels houten poppetjes, picto's, symbolen en ander klein materiaal op tafel. Hierdoor krijgen zowel de groepsleider als de leerlingen inzicht in de processen die spelen in de groep.

We maken de dynamiek zichtbaar en hebben een effectieve tool in handen om een fijn pedagogisch klimaat te creëren. In lastige situaties kunnen we direct de balans herstellen. Zo blijft de groep gelukkig en in een gelukkige groep kan iedereen zich optimaal ontwikkelen.

Hoofdstuk 4: Aanpak rondom pesten

4.1 Eerste signalen

Pesten kan vele vormen aannemen. Kinderen kunnen worden nageroepen, uitgescholden of belachelijk gemaakt worden. Soms worden kinderen ook vernederd of wordt er geslagen, geschopt en geknepen. Maar pesten kan ook een passieve vorm aannemen, waarbij het kind wordt buitengesloten en genegeerd, iets wat net zo pijnlijk kan zijn als schelden of slaan. Pesten komt ook niet af en toe voor, zoals plagen, om daarna weer enige tijd te verdwijnen. Pesten gebeurt vaak en soms dagelijks.

Mogelijke signalen die kinderen afgeven die gepest worden:

- Zij hebben geen zin om naar school te gaan
- Kinderen zijn vaak alleen/ ze lijken geen vrienden te hebben
- Zij worden als laatste gekozen
- Zij proberen dicht bij de leerkracht te blijven
- Angstig en onzeker gedrag
- Zij zien er niet gelukkig uit: bang, neerslachtig, huilerig
- Verminderde schoolresultaten
- Overdreven clownesk gedrag
- Afkoopgedrag; geld/snoep of het maken van huiswerk voor anderen

Bij het directe pesten zijn een 'pester' (de persoon of groep die negatieve handelingen verricht, agressief is) en een 'gepeste' (de persoon die de pesterijen ondergaat) betrokken. De gepeste is het doel van de agressie. Dit kind is vaak sociaal niet aanvaard in de groep en staat relatief hulpeloos ten opzichte van de agressie door meestal te passief en soms te provocerend te reageren. Velen in de omgeving van de pester en de gepeste, spelen hun eigen rol in de situatie. We gaan ervan uit dat ouders en kinderen pestgedrag signaleren en dit kenbaar maken bij de desbetreffende leerkracht. Als dit niet gebeurt, zullen zowel de pester als de gepeste het idee hebben dat deze situatie normaal is. Wij willen benadrukken dat dit niet het geval is en dat we hier ten allen tijde werk van maken.

4.2 De vijf sporen aanpak

Wanneer er structureel gepest wordt is dit een signaal van sociale onveiligheid in de klas en mogelijk zelfs tekenend voor de veiligheid in de hele school. Bij IKC BinnensteBuiten heeft de sociale veiligheid een hoge prioriteit. Bij de aanpak van pestgedrag maken we gebruik van de vijf sporen aanpak. Deze sporen richten zich op alle partijen die bij pestgedrag betrokken zijn. Het wil echter niet zeggen dat je deze sporen in een vaste volgorde moet doorlopen.

De vijf partijen zijn:

1. Het gepeste kind
2. De pester
3. De klasgenoten (middengroep)
4. De school/leerkracht
5. De ouders/verzorgers

De vijf sporen zijn:

1. Steun bieden aan het kind dat gepest wordt.

We luisteren naar wat er gebeurd is. We laten aan het kind merken dat hij/zij uniek is en dat we er voor hem/haar willen zijn. We nemen het probleem serieus. We gaan samen met het kind op zoek naar mogelijke oplossingen en begeleiden het kind daarin. Indien nodig schakelen we deskundige hulp in. We houden vervolggesprekken met het kind.

2. Steun bieden aan het kind dat zelf pest.

We nemen de tijd voor een gesprek met het kind. Pesten gebeurt nooit zonder reden, we vinden het daarom belangrijk om achter de oorzaak te komen. We zullen ingaan op de impact van de pester op het slachtoffer. We zorgen ervoor dat het kind zich veilig voelt en leggen hem/haar uit wat wij als school zullen doen om het pesten te stoppen. We stellen hierin duidelijke grenzen.

3. Mobiliseren van de middengroep.

We zullen ook de groep op de hoogte stellen van het pesten. We praten met de groep over ieders eigen rol daarin. De groep kan het pesten doorbreken door actief een rol te spelen in het proces. Het is belangrijk dat de groep leert het pesten bespreekbaar te maken met de leerkracht en/of ouder. De groep heeft de mogelijkheid om met oplossingen te komen waarin ze zelf een actieve rol spelen. (Deze stap kan afhangen van de gevoeligheid van het slachtoffer).

4. De algemene verantwoordelijkheid van de school en de professionalisering van de leerkrachten. Wij als school zijn verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen. Wij vinden het belangrijk dat alle leerkrachten en andere medewerkers binnen onze school weten hoe ze moeten handelen bij pestgedrag. Binnen onze school is Neelke Stel onze anti-pestcoördinator.

5. De ouders van het gepeste, pestende kind steunen en de ouders van de middengroep indien noodzakelijk informeren. We zullen ouders ervan op de hoogte stellen als hun kind in een peestsituatie zit. We zullen de tijd nemen het probleem met ouders te bespreken. Ouders zijn altijd welkom met vragen of om hun verhaal te doen.

4.2 Samenwerken met ouders

Wij vinden het belangrijk om goed contact te houden met ouders via samenwerking en afstemming. Ouders en school hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en het welzijn van de leerling. Daarnaast hebben ouders een enorme invloed op hun kind. Wij spreken daarom verwachtingen naar elkaar uit. En delen met elkaar wat we verstaan onder pesten, hoe we denken pesten te voorkomen en hoe we denken over de aanpak ervan. Aandachtspunten bij het betrekken van ouders bij het tegengaan van pesten zijn bijvoorbeeld:

- o Vragen en zorgen van ouders over pesten serieus nemen;
- o Informatie geven over pesten en over de sfeer in de school via ouderavonden, via de ouderraad en via ouders in de medezeggenschapsraad;
- o Ouders die gemotiveerd zijn stimuleren om aan een positieve sfeer te werken en geef hen de ruimte voor initiatieven;

- o te werken aan het leren omgaan met groepsdruk;
- o hen te laten onderzoeken hoe zij op een positieve manier hun kwaliteiten in kunnen zetten in de groep.

Als ouders en een leerling het niet eens zijn met de school over hoe er gehandeld is rond een peestsituatie, kunnen zij een klacht indienen bij de school.

Hoofdstuk 5: Juridisch kader

Met betrekking tot het thema pesten hebben scholen de volgende wettelijke verplichtingen:

Scholen zijn verplicht in een veiligheidsplan te beschrijven hoe zij concreet zorg dragen voor het voorkomen van onder andere pesten. IKC BinnensteBuiten neemt hierbij het pestprotocol op in het veiligheidsplan.

In een nieuw wetsvoorstel hebben scholen de verplichting te zorgen voor een vast aanspreekpunt voor leerlingen en ouders en de coördinatie van het anti-pestbeleid als taak te beleggen bij een medewerker van de school/ het bestuur. Bij IKC BinnensteBuiten is dit Neelke Stel. Hierbij wordt de nadruk gelegd op het voorkomen van pesten en tijdig ingrijpen bij peestsituaties.

Bijlage 1: Omgangsregels.

Naast de schoolregels over het gebruik van het gebouw en het gedrag en de afspraken rond het gebouw kennen we de volgende omgangsregels:

- o Schoolresultaten en uiterlijk kunnen nooit de reden zijn om mensen te beoordelen, uit te lachen of uit te schelden;
- o Iedereen mag zijn eigen mening hebben, mits je de ander niet schaadt;
- o Als je iets van een ander wilt pakken of gebruiken vraag je dit aan de ander;
- o Iedereen doet mee, we sluiten geen kinderen buiten de groep;
- o Ieder bemoeit zich met zijn eigen zaken en we zeggen geen dingen van anderen die niet waar zijn;
- o We zijn eerlijk;
- o We luisteren naar elkaar en helpen degene die hulp nodig heeft;
- o We kiezen geen partij bij een ruzie tussen twee andere kinderen;
- o Word je gepest, vertel het aan je ouders, de meester of de juf, dit is geen klikken;
- o Zie je dat iemand een ander pest, vertel het ook aan de meester of juf. Ook dit is geen klikken;
- o Deze afspraken gelden binnen de school, maar ook daarbuiten;
- o Help ook anderen om zich aan deze afspraken te houden.